

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Минко Стоев Хаджийски

За д-р **Севджихан Ахмедова Еюбова** участник в конкурс за придобиване на академична длъжност „Доцент” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (възрастова и педагогическа психология) в катедра “Технологично обучение, професионално образование и предучилищна и начална училищна педагогика” на Шуменския университет “Епископ Константин Преславски”./ ДВ, бр.20/10.03.2020 г.

1. Данни за конкурса.

Конкурсът за придобиване на академичната възраст „доцент” област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (възрастова и педагогическа психология) е обявен от катедра “Технологично обучение, професионално образование и предучилищна и начална училищна педагогика” на Шуменския университет “Епископ Константин Преславски” в ДВ, бр.20/10.03.2020 г. В него участва един кандидат.

2. Данни за кандидата.

Севджихан Еюбова е преподавател в ШУ „Епископ Константин Преславски“. Същата е магистър и доктор по психология. Професионалният и път е свързан с различни длъжности, свързани с приложни аспекти и преподаване на психология в т.ч. възпитател, клиничен психолог, хоноруван и редовен преподавател по медицинска психология, възрастова психология, невропсихология, психопатология, педагогическа психология. Д-р Еюбова има редица следдипломни квалификации и специализации у нас и в чужбина. Тя е участвала в три проекта, свързани с висшата степен на образование. Членува в няколко професионални организации.

3. Описание на научните трудове.

В конкурса д-р Еюбова участва с една монография и 32 статии, от които 18 самостоятелни и 14 в съавторство. Една статия е в реферирано и индексирано издание, а останалите са публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране и редактирани колективни томове.

Монографията *„Скрининг за аутизъм в ранното детство“*. /Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски, 320 стр., ISBN 978-619-201-398-1. / е хабилитационният труд на кандидата за доцент. По същество тя е мащабно изследване с подчертан методичен потенциал за ранно идентифициране на признаците (симптомите) на детския аутизъм и нарушенията от аутистичния спектър. Макар, че разстройството е познато от повече от век и въпреки неговите клинични описания в годините и днес се срещат големи трудности в ранната диагностика. На практика доста често клиницисти, психолози и педагози или не разпознават аутизма в ранното детство или го определят неправилно. Наличието на специфичен инструмент - М-СНАТ R/F не помага достатъчно, поради неговата недостатъчна популярност, достъпност и използване в практиката. В този смисъл трудът на д-р Еюбова е актуален и необходим за нашата клинична, социална и

педагогическа реалност. Тъкмо за това резултатите от направените проучвания, представените скрининг инструменти и терапевтични подходи могат да са в подкрепа на работата на различни професионалисти, които имат отношение към проблемите на ранното детско развитие и работата с деца с нарушения от аутистичния спектър и техните семейства. Ценен акцент в монографията е лансирането на мултидисциплинарния и семейния подходи, както за диагностика, така и за терапевтична намеса. Монографията е полезно помагало за всякакъв вид специалисти, ангажирани с проблема детски аутизъм. Нейният приносен характер не подлежи на съмнение.

Към научно-практическата област на аутизма определено се отнасят и няколко статии, които допълват картината на авторския интерес и търсения. Тук следва да се отбележат: *Българска версия на ревизираният модифициран чек лист за аутизъм – M-CHAT R/F.* – Това е доклад, който представя наш вариант на утвърден инструмент за ранно откриване на признаци на аутизъм при малки деца, на база родителски „показания”. Прилагането на този метод не само помага за ранна диагностика и съответно помощ, но и за отхвърляне на родителските притеснения за болест, когато няма такава.

В този аспект на полезност за по-широко и достъпно приложение, следва да се отбележи доклада *„Разработване на мобилно приложение за скрининг на аутизъм в ранна детска възраст* „. Имайки предвид все по-големите възможности на мобилните уеб технологии, нормално е същите да се използват и в диагностиката на някои разстройства, като се отчитат съответните ограничения и рискове. Проблемът за ранната диагностика е акцент в доклада *„Скрининг за аутизъм в детските ясли* „. Вярна на привързаността си към скрининговия подход, авторката прави сполучлив

опит за прилагането му в най-ранната възможна за установяване на трайни аномалии възраст.

Друг инструмент за диагностика на нарушенията от аутистичния спектър е представен в доклада „*Диагностика на нарушенията от аутистичния спектър с CARS-2*“. Макар това да не е новост в практиката на световния опит, адаптирането му за нашата папулация е определен практически принос. Статията „*Аутизмът като предизвикателство в практиката*“ има обзореен характер и представя общата картина на генерализираното разстройство на развитието. Съдейки по хронологията, тя има въвеждащ характер и заявка за по-нататъшни търсения в тази област.

Научната продукция на кандидатката освен **аутизма** включва и редица статии с разнообразно съдържание, но акцентирани предимно върху проблемите на детската възраст. Същите показват добра теоретична основа и изследователски пиетет. Най-общо бих ги разделил в три групи.

Първата група статии свързани с развитието в детската възраст. В нея са разгледани значими за живота феномени като психическото развитие през първата година, кризата в началото, невропсихическото развитие и начините за оценка.

Втората група статии засягат проблема с емоционалното развитие в т.ч. връзката му с когнитивната сфера, проблемното поведение и най-вече т.н. емоционална грамотност. Искам да отбележа сполучливото използване на това понятие, вместо базисното емоционална интелигентност, което подчертава спецификата на проявлението ѝ в детската възраст.

Третата група са отделни статии по интересни психо-педагогически проблеми. Става въпрос за остаряването, психосоматични проблеми свързани с използването на технологиите, автоагресията (използван е специален инструмент ISAS) и дори бентенманията.

4. Научни и научно-приложни приноси на кандидата

Приносите в цялостното творчество, практическа и преподавателска дейност на д-р Севджихан Ахмедова Еюбова бих обобщил като една значителна крачка за въвеждане на скрининг метода за откриване и ранно диференциране на детския аутизъм. Заедно с това и систематизираното популяризиране на специфични инструменти за диагностика на нарушения от аутистичния спектър. Не без практическо значение е и предлаганото мобилно приложение.

5. Заключение.

Като имам предвид гореизброените достойнства на научната продукция и равнопоставеността между научно-изследователска, експертна и преподавателска работа на д-р **Севджихан Ахмедова Еюбова**, убедено препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да ѝ присъдят академичната длъжност „Доцент” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (възрастова и педагогическа психология).

17.08.2020г.

гр.В.Търново

Подпис:

/проф.д-р М.Хаджийски/